

Ewa Tomczyńska
Wizytator ds. ewaluacji
Kuratorium Oświaty w Elblągu

Sprawozdanie z wizyty studyjnej w Murcji (Hiszpania) 09.12-16.12.2011r.

Murcja ([hiszp. Murcia](#)), miasto w południowo-wschodniej [Hiszpanii](#), nad rzeką [Segura](#), stolica [prowincji o tej samej nazwie](#).

Podczas wizyty poznaliśmy system edukacji w Hiszpanii, działalność Inspektoratu Oświaty w Murcji, istotę ewaluacji oraz funkcjonowanie różnego rodzaju szkół poczynając od przedszkola poprzez szkołę podstawową, zespoły szkół ponadpodstawowych, w tym szkół zawodowych (system kształcenia zawodowego), szkołę ponadpodstawową będącą odpowiednikiem naszego liceum, po szkołę tańca. Odbyliśmy spotkania z przedstawicielami nadzoru pedagogicznego (Department of Education), pracownikami Uniwersytetu w Murcji oraz społecznościami szkolnymi.

W Hiszpanii jest jedno Ministerstwo Edukacji i 17 regionalnych departamentów edukacji podporządkowanych rządowi wspólnot autonomicznych, kształtujących oblicze edukacyjne poszczególnych autonomii, mających bardzo szerokie kompetencje. Departament Edukacji Regionu Murcja organizuje i odpowiada za edukację (poza uniwersytecką) w regionie, także za jej finansowanie, za opracowywanie programów i projektów zwiększających jakość edukacji. Dokonuje oceny przestrzegania prawa, procesu nauczania, realizacji programów i projektów, pracy centów edukacji (przedszkoli, szkół), kompetencji dyrektora, nauczycieli i uczniów. Ponadto zatrudnia nauczycieli, projektuje doradztwo zawodowe dla nauczycieli, rodziców i uczniów, przygotowuje wraz z powołanym zespołem uczących zewnętrzne testy diagnozujące najważniejsze (2 lub 3) kluczowe umiejętności uczniów (najczęściej: językowe, matematyczne, fizyczne – podobnie do badań Pisa) przeprowadzane w klasie czwartej sześciolletniej szkoły podstawowej i w klasie drugiej czteroletniej obowiązkowej szkoły ponadpodstawowej, sporządza raporty dla szczebla centralnego. Ewaluacja w systemie edukacji hiszpańskiej polega głównie na ocenianiu wszystkich elementów i osób uczestniczących w procesie kształcenia; kryteria są ściśle określone; kwestionariusze zawierają tylko pytania zamknięte, które inspektorzy

wprowadzają do arkusza kalkulacyjnego a system automatycznie określa ilość zdobytych punktów. W regionie Murcja oprócz ewaluacji zewnętrznej wprowadzono także autoewaluację szkół przeprowadzaną według narzędzi przygotowanych przez stosowną komórkę departamentu (odgórnie ustalane są normy i standardy). System budowania jakości oparto na modelu CAF.

W regionie Murcja funkcjonuje 800 centrów edukacji, w których jest zatrudnionych 25 tys. nauczycieli, uczy się 320 tys. uczniów, nadzór sprawuje 50 inspektorów. Region podzielony jest na 5 stref geograficznych, w każdej strefie zatrudnionych jest od 7 do 11 inspektorów. Dla każdej ze stref określona jest liczba szkół i realizowanych programów. Każdy inspektor nadzoruje 20 szkół podstawowych lub 6 szkół ponadpodstawowych plus kilka szkół prywatnych. Liczba inspektorów zależy od liczby uczniów. Oprócz sprawowania nadzoru w przydzielonych centrach każdy inspektor pracuje w jednej z powołanych w ramach regionu grup: ewaluacyjnej, legislacyjnej, kształcenia zawodowego nauczycieli, szczególnych potrzeb. W każdej grupie jest przynajmniej jeden inspektor z każdej strefy. Najliczniejsza jest grupa ewaluacyjna, gdyż jest odpowiedzialna za: proces nauczania, analizy wyników ocen i diagnoz szkół, nauczycieli, uczniów oraz realizowanych programów, opracowywanie projektów i planów poprawiających jakość pracy. Funkcja oceniająca inspektora jest ściśle związana ze wspomaganiami. Inspektorzy są objęci doskonaleniem a ich praca jest poddawana ocenie. Z pozyskanych informacji i obserwacji poczynionych w szkołach należy wnioskować, że inspektorzy są bardzo blisko szkoły i są ich częstymi gośćmi (byli obecni we wszystkich wizytowanych szkołach); wiedzą o działalności nadzorowanej szkoły wszystko, podejmują działania umożliwiające rozszerzenie oferty, np. opracowują projekty.

Rola samorządu lokalnego ogranicza się do uczestnictwa w podejmowaniu decyzji w ramach kompetencji rady szkoły (do kompetencji której należą wszystkie sprawy związane z funkcjonowaniem, poza sprawami dydaktycznymi), finansowania kosztów utrzymania obiektu szkoły oraz zajęć pozalekcyjnych (np. basen, taniec, sport).

Dowiedzieliśmy się jak wygląda system szkolnictwa w Hiszpanii. Obejmuje on:

- dwustopniowy etap przedszkolny (Infantil Education) – pierwszy stopień dla dzieci 0-3 lat, drugi – od 3 do 6 lat; oba etapy są nieobowiązkowe, ale każdy ma prawo do bezpłatnego dostępu;

- trzystopniowe obowiązkowe 6 letnie szkoły podstawowe (Primaria Education) dla dzieci od 6 do 12 roku życia;
- szkoły ponadpodstawowe (secundaria), w tym 4 letnie obowiązkowe dla dzieci od 12 do 16 roku życia i nieobowiązkowe dla dzieci powyżej 16 roku życia, wśród nich dwuletnie szkoły kończące się maturą (bachillerato - odpowiednik naszego liceum) oraz dwuetapowe szkoły zawodowe (poziom średni i wyższy),
- szkolnictwo specjalistyczne, w tym szkoły specjalne, artystyczne, językowe, sportowe;
- edukację dla dorosłych,
- edukację uniwersytecką.

Obowiązek szkolny jest o 6 do 16 roku życia.

W Hiszpanii funkcjonują szkoły publiczne i niepubliczne: społeczne i prywatne. Szkoły publiczne i niepubliczne społeczne są bezpłatne (utrzymywane ze środków publicznych), mają obowiązek działać zgodnie z ustawą, realizować podstawę programową (minimum curriculum) poszerzoną o treści ustalone przez dany Region; mają ustalone obwody. Szkoły prywatne finansowane są ze środków prywatnych, najczęściej prowadzone przez związki wyznaniowe lub osoby prywatne. Równolegle do szkół funkcjonują inne ośrodki edukacji, które nie są szkołami i nie podlegają ustawie.

Nauczyciele są urzędnikami państwowymi (zdają egzamin po zakończeniu edukacji) podlegającymi władzom regionalnym i państwowym. Są zatrudniani i oceniani (tylko wtedy kiedy chcą na własny wniosek) przez Regionalny Departament Edukacji. Do nauczania w szkołach podstawowych nauczyciel musi mieć 3 letnie przygotowanie uniwersyteckie, w szkołach ponadpodstawowych - 5 letnie.

Rok szkolny rozpoczyna się od połowy września. W regionie Murcja podstawowa nauka w szkole trwa od godz. 8:30 do 14:30, zajęcia dodatkowe są realizowane po zakończeniu sjesty. Pensum dydaktyczne nauczycieli szkół podstawowych wynosi 23 godz. a w szkołach ponadpodstawowych 17-19 godz. lekcyjnych, z tymże w szkole nauczyciel musi być 28 godzin. Dodatkowo nauczyciele 7 godz. powinni przeznaczyć na doskonalenie zawodowe. Uczniowie szkoły podstawowej spędzają w szkole średnio 25 godzin, zaś uczniowie szkoły ponadpodstawowej 30 godzin. Maksymalna liczba uczniów w klasie w

szkołach podstawowych wynosi 25, w szkole będącej odpowiednikiem naszego liceum – 35, zaś w szkołach zawodowych od 15 do 20 osób. W/w ustalenia ustala Region.

Na bazie programu ustalonego przez państwo (minimum curriculum) poszerzonego o treści ustalone przez dany Region szkoły opracowują własny program dostosowując go do uczniów i miejsca w jakim funkcjonują. Czynią to bazując na dwóch typach programów: roczne plany nauczania (wyznaczają cele, jakie chce się osiągnąć na poszczególnych etapach nauczania) i projekty – planowanie długoterminowe. Budżet na realizację programu jest przekazywany przez Regionalny Departament Edukacji. Nauczyciele danego cyklu na bazie programu szkoły ustalają własny program nauczania dostosowany do zespołu klasowego w którym uczą. W szkole podstawowej jeden nauczyciel, który jest także wychowawcą klasy, uczy w niej języka ojczystego, matematyki i środowiska, pozostałych przedmiotów, jak np. muzyka, wychowanie fizyczne, język angielski, uczą inni nauczyciele. Przez cały okres szkoły podstawowej klasyfikacji dokonuje zespół nauczycieli uczących w klasie, który wspólnie ustala ocenę opisową. O promowaniu ucznia decyduje poziom kompetencji w zakresie języka ojczystego i matematyki. Nauczanie specjalistyczne jest włączone w zakres szkół czy to poprzez realizację projektów, czy jak w przypadku szkół ponadpodstawowych nieobowiązkowych także poprzez wprowadzenie profili (np. artystycznego, badawczego, dwujęzycznego).

Podczas wizyty dowiedziałam się, że problemem Hiszpanii w zakresie edukacji jest „wypadanie” z systemu uczniów powyżej 16 roku życia, a więc po zakończeniu obowiązku szkolnego (często ci młodzi ludzie podejmują pracę bez zdobycia kwalifikacji zawodowych) oraz dzieci imigrantów, dla których język hiszpański jest językiem obcym.

Bardzo mi się podobało to, że Regionalny Departament Edukacji finansuje realizację programów i projektów, i bardzo wspomaga szkoły w ich realizacji, przez co są one doposażone w środki dydaktyczne, sprzęt i pracownie (np. plastyczne, muzyczne, laboratoria, warsztaty)(łącznie z przedszkolem). Może nie wszystkie wizytowane szkoły były gruntownie wyremontowane (utrzymanie budynków to domena urzędów miasta) ale za to bardzo dobrze wyposażone w sprzęt i pomoce: tablice interaktywne to norma, nawet w przedszkolu, co niestety w polskich placówkach jest jeszcze czymś szczególnym (na wyposażeniu mają tylko pojedyncze gabinety). Nieocenionym jest także wsparcie specjalistów w codziennej pracy

nauczyciela, np. podczas lekcji w klasie integracyjnej z dziećmi głuchoniemymi oprócz nauczyciela jest logopeda i tłumacz języka migowego; praca nauczyciela przedszkola jest wspomagana w zakresie korygowania i wyrównywania deficytów przez specjalistów ośrodka pomocy psychologiczno-pedagogicznej „na co dzień” - systematycznie i z dużą częstotliwością. Szkoły ponadpodstawowe nieobowiązkowe muszą być bardzo elastyczne, aby zapewnić rozwój zainteresowań uczniów; muszą mieć zróżnicowaną ofertę edukacyjną, taką, żeby uczniowie chcieli się kształcić. W związku z tym poszukuje się atrakcyjnych kierunków kształcenia (profilu), wchodzi w realizację programów dla uczniów słabych i uczniów zdolnych. W szkołach zawodowych proponuje się kierunki kształcenia skorelowane z potrzebami rynku pracy. Bardzo podobało mi się także to, że w każdej z wizytowanych placówek stawiano na rozwój artystyczny ucznia (muzyka, plastyka, teatr); dekorację wnętrz budynków stanowiły prace dzieci, w dwóch szkołach zorganizowano mini występ chóru uczniowskiego. W działania edukacyjne włącza się także rodziców, którzy, jak np. w przedszkolu, uczą dzieci języka angielskiego. Perłą wszystkich wizytowanych placówek była szkoła tańca („Conservatorio Profesional de Danza”), w której grupa uczennic z wielką gracją i kunsztem zaprezentowała wiązanek tańców hiszpańskich, w tym flamenco (na koniec występu, razem z dziećmi, popis swoich umiejętności dała pani profesor).

Podczas wizytowania centrów edukacji (od przedszkola poprzez szkołę podstawową, ponadpodstawową, w tym średnią) zaskoczyło mnie to, że wszystkie są otoczone wysokim ogrodzeniem z zamykaną bramką wejściową a wejście i wyjście z terenu placówki jest bardzo kontrolowane. Wszystkie dzieci przedszkolne przychodzą na wyznaczoną godzinę (na 9.00) a rodzice nie wchodzi z nimi do budynku; dzieci ustawiają się w wyznaczonych miejscach przed budynkiem i czekają na swoją nauczycielkę (nie ma przedziału czasu schodzenia i rozchodzenia się dzieci, tak jak to jest w polskich przedszkolach). W jednej ze szkół do izby lekcyjnej można było wejść tylko po otwarciu drzwi od wewnątrz. Zaskoczeniem było także spotkanie w szkole zawodowej dwóch uczniów z Polski, z których jeden był jednym z najlepszych uczniów na kierunku optyka.

Podsumowując mogę stwierdzić, że cel wizyty został osiągnięty: zapoznaliśmy się z zasadami funkcjonowania systemu edukacji i nadzoru pedagogicznego w Hiszpanii, w tym w Regionie Murcja. Wizyta spowodowała kilka refleksji, które dość ogólnikowo i w dużym

skrótce przedstawiłam powyżej. Umożliwiła także poznanie zabytkowej architektury Murcji i Kartageny, przewędrowanie kilku głównych ulic Madrytu oraz przebywanie w otoczeniu cudnych palm i drzew pomarańczy. Uczestnicy wyjazdu, tj. ewaluatorzy, członkowie zespołu projektowego, organizatorki i nieoceniana tłumaczka, stworzyli bardzo dobrze rozumiejący się i wspierający w trudnych sytuacjach (np. chorobowych) zespół potrafiący także pożytecznie i mile spędzać czas w swoim towarzystwie. Na uwagę zasługuje także fakt ciągłej profesjonalnej opieki i współpracy ze strony Antonio Portela Pruano, przedstawiciela Uniwersytetu w Murcji, współorganizatora wizyty studyjnej.

Ewa Tomczyńska